

OKULÖNCESİ MÜZİK ÖĞRETMENİ PROFİLİ

Prof. Selmin TUFAN*

Okulöncesi eğitimi sürecinde, müzik eğitiminin çocuk eğitimi ve gelişimi üzerinde ne denli büyük bir öneme sahip olduğu bu toplantıya katılan herkes tarafından bilinmektedir. Bu nedenle, şu an sizlere sunacağım çalışmada incelenecek konular ve cevap aranacak sorular aşağıdaki sırayla ele alınıp irdelenecektir.

Okulöncesi eğitime dünyada ve Türkiye’de tarihsel bir bakış,

Dünyada ve Türkiye’de okulöncesi eğitimde okullaşma oranı,

Okulöncesi öğretmenlerinin müziksel donanımları,

Okulöncesi öğretmen adaylarına uygulanan müzik eğitimi programlarının yeterlilik derecesi,

Taranan pek çok Avrupa ülkesi içerisinde okulöncesi müzik öğretmenliği programlarının zenginliği ile farklı bir görünüm sergileyen Finlandiya modeli.

Okulöncesi Eğitime Tarihsel Bakış

Çocuğun gelişim özellikleri ve bu özelliklere uygun eğitimi arama çabaları çok eskilere “Antik Çağ”a kadar dayanmaktadır. Bu çağda Platon ve Aristo bu arayışın öncüleri olmuşlardır. Platon, çocukların farklı yeteneklere sahip olduklarını ve bu farklı yeteneklerin dikkate alınarak eğitilmeleri gerektiğini savunmuştur.

17. yüzyılın en önemli düşünürlerinden biri olan Comenius (1628-1654), ilk çocuklukta en iyi öğrenmenin duyular yoluyla olacağını söyleyerek bu süre içerisinde somut ve duyulara dayalı bir eğitimin gerekliliğini savunmuştur.

18. yüzyıl, insan düşüncesinin gelişmesinde insan aklına verilen değer yönünden “Akıl Çağı” ve “Aydınlanma Çağı” olarak tanımlanır. Bu çağın en önemli düşünürlerinden biri olan Rousseau (1712-1778), “Emil” adlı eserinde farklı gelişim özellikleri gösteren çocukların bu özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak yetiştirilmeleri gerektiğini belirterek, çocuk merkezli eğitim yaklaşımlarının öncülerinden olmuştur.

18. ve 19. yüzyıllardaki çocuk psikolojisine ilişkin ilk bilimsel çalışmayı ise Pestalozzi yapmıştır. Daha sonra Pestalozzi’nin öğrencisi olan Frobel, sistematik bir okul programı geliştirmiştir. Bu programda, Frobel’in kendi besteleri şarkı ve oyunlarının yanı sıra, oyun ve müzik alanındaki çalışmaları oldukça önemli bir yer tutmuştur.(Oktay,1999)

---

* Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi

Tarihsel akış içerisinde biraz önce sözü edilen düşünür ve eğitimcilerin yanısıra John Dewey, Maria Montessori, Vygotsky, Jean Piaget çocuk gelişimi, eğitimi ve okulöncesi eğitimi üzerine çalışmalar yapan önemli isimlerdir.

Avrupa’da ve Amerika’da bu çalışmalar sürerken, Türkiye’de Türk-İslam düşünür ve eğitimcilerinin, çocuğun gelişimi ve eğitimi konusuna verdikleri önemi; Keykavus’un “Kaburname” , Gazzali’nin “Ey Oğul”, Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın “Marifetname” adlı anne ve babalara rehber niteliği taşıyan eserlerinden anlamak olasıdır.

Gazzali eğitimi “taş üzerine nakış yapmaya” benzetir. Çocuk eğitiminde ilk yaşların çok önemli olduğunu, bu nedenle de anne, baba ve öğretmenlere söz konusu dönemde büyük sorumluluklar düştüğünü hatırlatır.

Ünlü Türk hekimi İbn-i Sina: “Çocuğun bünyesini güçlendirmek açısından yaralı olacak iki şey vardır: Bunlardan birincisi, çocuğun yumuşak bir şekilde hareket ettirilmesi, ikincisi de çocuk uyutulurken “musiki” ninni söylenmesidir. Çocuğun bu iki şeye alıştırılması, onun birisi beden ve diğeri de ruh için olan jimnastik ve musikiye hazırlanmasına olanak verecektir.” demektedir. (Yavuzer,1999)

Osmanlı İmparatorluğu döneminde okul öncesi kurumların açılması II. Meşrutiyet dönemine rastlar. Resmi olarak okullaşma ise, Balkan Savaşları’ndan sonraki dönemde başlamıştır.

Eğitimci Nami Duru da Meşrutiyet Dönemi’nde Avusturya ve Macaristan’a giderek “Çocuk Bahçesi” öğretmenini yetiştiren okulları gezmiş, dönüşte Selanik’te bir anaokulu açmıştır. Ayrıca Fransızcadan “Çocuk Bahçesi Rehberi” adlı bir kitap çevirmiştir. (Bektaş, 2001)

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi’nde, okulöncesi eğitime yönelik bir takım çabalar olmuşsa da bunlar yeterli sonuç verememiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında ise, okulöncesi eğitim kaynakları ilköğretime aktarıldığı için okullaşma, yine yeterli gelişmeyi gösterememiştir.

1949 yılı IV. M.E.B. Şura toplantısında okulöncesi eğitimin gerekliliği tartışılmış, 1953’deki V. M.E.B. Şura toplantısında da bu kurumların açılmasına yönelik yönetmelikler hazırlanmışsa da, en önemli adım 1960 yılında Kız Meslek Liseleri’nde açılan “Çocuk Gelişimi ve Eğitimi” bölümleri olmuştur.

Temmuz 1974’teki IX. M.E.B. Şura toplantısı okulöncesi eğitimin amaç ve görevlerini yeniden belirleyerek bu eğitimi Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,

Onları temel eğitime hazırlamak

Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak

Çocukların Türkçeyi güzel konuşmalarını sağlamak, şeklinde belirtilmiştir. (Bektaş, 2001)

1993 yılına kadar yapılan bütün şura çalışmalarında konuya ilişkin bir takım kararlar alınsa da 29 Eylül 1993 tarihinde gerçekleştirilen XIV. M.E.B. Şurası okulöncesi eğitimi ilk defa ayrıntılı bir biçimde inceleyen ve kararlar alan Şura olmuştur.

Bugün ise okulöncesi eğitimin önemi oldukça iyi kavranmıştır ve bu yöndeki çalışmalar gelişerek devam etmektedir.

Okulöncesi Kurumlarda Okullaşma Oranı

Avrupa'dan çeşitli ülkelerde 3-6 yaş arası okullaşma oranı;

Almanya'da anaokullarının gerçek amacı "çocuğun toplumun sorumlu bir üyesi olarak gelişmesine yardım etme" olarak tanımlanmıştır. Almanya'daki okullaşma oranı, 1994'te ülkenin batısında %73 doğusunda ise %96.

Avusturya'da okulöncesi eğitimin kurumlarının amacı 3-6 yaş çocuklarının bütün alanlarda (bedensel, sosyal, duygusal ve bilişsel) gelişimini sağlamak ve anne baba eğitimini tamamlamaktır. Avusturya'da okullaşma oranı yaklaşık %70'tir.

Toplum yaşamına hazırlıkta, ağırlığın zihinsel- fiziksel işbirliği, dil, matematik ve müzik etkinliklerine verildiği Belçika'da ise okullaşma oranı %95'tir.

Okulöncesi kurumlarının 170 yıllık bir geçmişi olan Danimarka'da, okulöncesi eğitimin amacı ilkokullara hazırlık değil, çocuklara güvenli ve uyarıcı bir ortam hazırlamaktır. Bu ülkede okullaşma oranı %82'dir.

AB ülkelerinin okulöncesi kurumlardaki okullaşma oranının en yüksek olduğu ülke Fransa'dır. Fransa'da okulöncesi eğitimin asıl amacı yetersiz koşullarda bulunan ve annesi çalışan çocukların ilkokula hazırlanmalarının yanı sıra, özel eğitim gerektiren çocukların erken teşhis ve tedavisini de sağlayabilmektir. Fransa'da 5 yaş grubu çocukların hemen hemen %100'ü okulöncesi eğitimden yararlanırlar.

İspanya'da da 5 yaşındaki çocukların yaklaşık %100'ü okula giderken 4 yaşındakilerin %90'ı 3 yaşındakilerin ise %55'i bu eğitimden yararlanmaktadır. İspanya'da okulöncesi eğitimin amacı, çocuğun kişiliğinin ahenkli bir şekilde geliştirilmesidir. (Oktay, 2004)

Ülkemizde okulöncesi eğitim kurumları ağırlıklı olarak büyük şehirlerde bulunduğu için bölgesel farklılıklar göstermektedir ve okullaşma oranı yaklaşık %10'lar civarında seyretmektedir. (Milli Eğitim Sayısal Veriler, 2001)

Okulöncesi Eğitim Veren Öğretmenlerin Müziksel Donanımları

Okulöncesinde müzik derslerini eğitim fakültelerinin İlköğretim Bölümü Okulöncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda 2. yıl, I ve II. yarıyıllarda Müzik Öğretimi I ve Müzik Öğretimi II derslerini alan öğretmenler vermektedir. Ülkemizde ilk ve ortaöğretim sürecinde verilen müzik derslerinin amaçlarına ulaşma düzeyleri göz önüne alındığında, okulöncesi öğretmen adayının yeterli bir temel müziksel birikime sahip olmadığı ve lisans eğitimi aşamasında aldığı toplam 2 dönemlik ders ile de beklenen düzeye ulaşamadığı yapılan pek çok araştırma sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Öğretmen adaylarının müziksel donanımlarına ve müzik dersi konusundaki düşüncelerine ilişkin yapılan iki araştırmanın sonuçları aşağıdaki gibidir.

1) Birinci araştırmadaki bulgular O.D.T.Ü. Okulöncesi Öğretmenliği'ndeki 20, G.Ü. Mesleki Eğitim Fakültesi'ndeki 78 öğrenciye uygulanan anketten elde edilmiştir. Yöneltilen sorulara verilen cevaplardan,

-Okulöncesi müzik derslerini yerine getirebilme konusundaki yeterlilik düzeylerinin %38,8 (38 öğrenci) büyük ölçüde, % 44,9 (44 öğrenci) kısmen, %16,3 (16 öğrenci) çok az olduğu şeklindedir.

-Temel müzik bilgilerini ölçmek üzere; birlik, ikilik, dörtlük, sekizlik nota ve sus değerlerinin yazıldığı ve yanıtlarının altına verilmesinin istenildiği soruya, yalnızca bir öğrenci doğru yanıt vermiştir. Diğer öğrencilerin %28,5' inin (28 öğrenci) cevaplarının oldukça eksik, geriye kalan %70,4' ünün (69 öğrenci) ise tamamen yanlış olduğu saptanmıştır. Doğru cevap veren öğrenci ise anketin sonundaki açık uçlu soruya verdiği yanıta, bu bilgileri okuldaki müzik derslerinde değil, okul dışındaki etkinliklerinden kazandığını belirtmiştir.

2) İkinci araştırma ise, G.Ü. Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü'nde okuyan 132 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Buna göre,

-3-6 yaş grubunun müzik eğitiminde birlikte şarkı söylemenin çok önemli olduğu görüşü %98 lik bir oranda benimsendiği halde, müzik derslerinde seslerini doğru kullanma konusunda yeterli bilgi birikimine sahip olma düzeylerine tamamen ya da büyük ölçüde cevap verenlerin oranı yalnızca %32' dir. Geriye kalan öğretmen adaylarının %48'i kısmen, %17'si çok az ve %3'ü ise hiç şıklarını işaretleyerek yanıt vermişlerdir.

-Yine bu araştırmadan, öğretmen adaylarının dağarcık konusunda %79 oranında donanımlı olmadıkları sonucu elde edilmiştir.

Okulöncesi Öğretmen Adaylarına Uygulanan Müzik Eğitimi Programlarının Yeterlilik Derecesi

Okulöncesi Öğretmenliği Programlarında Yüksek Öğretim Kurumunun Öğretmen Yetiştirme Programları Çerçevesinde;

Müzik Öğretimi I Dersi: Müzik ve Eğitim İlişkisi, Çocuğun Eğitiminde Müziğin Kullanımı, Çocuğun İşitme Duyusunun Gelişimi, İşitme Duyusunun Gelişiminde Dinletilecek Müzikler, Müzik Yoluyla Çocukta İfade Gelişimi, Müzik Eğitimi Yoluyla Çocukta Hedeflenen Davranışların Geliştirilmesi, Çocuğun Müzik Faaliyetine Aktif Katılımın Sağlanması, Repertuar Çalışmaları.

Müzik Öğretimi II Dersi: Doğal Seslerin Çocuklar Tarafından Ayırt Edilmesi, Çalgıların Tanıtımı, Müziğin Günlük Programda Planlanması ve Materyal Seçimi, Müzik Köşesi Oluşturulması, Şarkı Seçiminde Dikkat Edilecek Hususlar, Repertuar Çalışmaları, Uygulamaların Tartışılması, İstiklal Marşı Yönetimi olarak tanımlanır.

Okulöncesi Öğretmenliği'nde müzik dersi ile ilgili bu iki tanımdan başka hiçbir açıklama, içerik ve program bulunmamaktadır. Derslere genelde deneyimleri ve birikimleri az olan lisans mezunu okutmanlar girmekte, her eğitimci kendi birikimleri doğrultusunda kendisine özgü yöntemlerle ve programlarla ders yapmaktadır.

Bütün bunlar alanın öğretimi ve eğitiminden beklentileri yeterince karşılayamamaktadır. Müzik Öğretimi I ve II derslerinin alanın uzman ve deneyimli öğretim elemanları tarafından verilmesi durumunda olumsuzluklar azalacak yeterlilik düzeyi artacaktır.

Finlandiya Modeli

Finlandiya'da okulöncesi eğitimde görev yapan müzik öğretmenleri, üniversitelerin okulöncesi müzik öğretmenliği bölümlerinden mezun olmaktadır. Bu bölümler, başta Sibelius Academia ve Helsinki Üniversitesi'nde olmak üzere birçok yüksek öğretim kurumunda yer almaktadır. Helsinki Üniversitesi'nde okulöncesi müzik öğretmenliği lisans programı 4,5 , yüksek lisans programı ise 5,5 yıldır.

Programım 1. yılında,

Genel Dersler :

Eğitimde İlke ve Yöntemler – Bilgisayar – Fince: Yazılı ve Sözlü Anlatım – Felsefeye ve Araştırmaya Giriş – İş, Sosyal Hayat, Uygulama – Yabancı Kültürler

Müzik Temel Dersleri:

Solfej – Jazz Dersi – Müzik Analizi – Müzik Tarihi – Eski Halk Müziği - Orkestra – Oda Müziği – Okulöncesi Müzik Eğitimi I – Estetik Eğitimi ve Resim – Çocuk Gelişim ve Psikolojisi – Müzik Teknolojisi

Programım 2. yılında,

Fels Yukarıda verilen program özelliklerini karşılayan bir fakülte modeli ülkemizin şartlarına ve üniversite yapısına daha uygun olacaktır. Üç ayrı yapıda bulunan mesleki müzik eğitimi programları tek çatı altında daha organize ve paylaşımcı bir esnek yapıya kavuşacaktır.

Bu göre Aşağıdaki Müzik Fakültesi modeli lisans programları için önerilebilir.

efe ve Araştırmaya Giriş – Yabancı Kültürler – Halk Müziği – Orkestra - Okulöncesi Müzik Eğitimi II – Çocuk Estetik Eğitimi – Çocuk Edebiyatı – Drama – Solfej – Müzik Analizi ve Tarihi - Jazz Dersi – Müzik Pedagojisi – Didaktik - Uygulama

Programım 3. yılında,

Felsefe ve Araştırmaya Giriş – İş, Sosyal Hayat, Pratik – Çocuk Korosu Şefliği – Müzik, Oyun, Hareket – Müzik ve Dans – Müzik Terapi Temel Dersler – Drama – Ana Çalgı – Eski Müzik – Yeni Müzik – İmprovizasyon – Opera ve Tiyatro Müziği Kursu - Tez

Programım 4. yılında,

Pratik, Uygulama – Tez Çalışma – İşe Giriş – Müzik Öğretmenliği Çalışma – Dil Dersleri (Fin, İsveç ve İngiliz Dili) – Çalgı Dersleri 1.,2. ve 3. senelerde – 2. Çalgı ve Ses Eğitimi

Sonuç

İstatistiklere dayalı olarak, gelişmiş ülkelerdeki okulöncesi eğitim süreci, okullaşma oranı ve uygulamadaki görünümü dikkate alındığında ülkemizdeki sonuçlar çağın oldukça gerisinde seyretmektedir.

Okulöncesi eğitim sürecinde görev alan ya da alacak olan öğretmenlerin müzik eğitimi konusundaki birikimleri yeterli değildir.

Okulöncesi öğretmenin müzik eğitimi konusundaki yetersiz donanımı, derslerin güncel popüler müziklerle ya da televizyon kaynaklı çok dinlenen ve zaten çocukların da bildikleri şarkılarla geçiştirilmesine ortam hazırlamaktadır.

Okulöncesi öğretmenlerinin temel müzik bilgileri, yeterli şarkı dağarcığına sahip olma düzeyleri, seslerini etkin bir biçimde kullanma ve enstrüman çalabilme ile benzeri konulardaki yetersizlikleri, kendilerini rahatsız eden ve yine kendilerini başarısız hissetmelerine neden olan bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

Öneriler

Okulöncesi eğitimde müzik dersleri, alan öğretmenleri tarafından verilmelidir.

Alan öğretmenlerinin;

Çocuk Gelişimi ve Psikolojisi

Drama

Yaratıcılık

Okulöncesi müzik öğretimi ve eğitimine yönelik yaklaşımlar konularında yeterli bilgi düzeyine sahip olmaları sağlanmalıdır.

Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinin Müzik Öğretmenliği Programları yeniden düzenlenerek, Okulöncesi Müzik Öğretmenliğine yönelik ihtiyacı karşılayacak hale getirilmelidir.

Okulöncesi Eğitimi Anabilim Dallarındaki müzik derslerinin kredileri arttırılarak, son sınıfta uygulama ağırlıklı bir müzik dersinin programda yer alması sağlanmalıdır.

Okulöncesi Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin, öncelikle Orff çalgıları ve eğitimi konuları ile gerekli şarkı dağarcığına sahip olmaları açısından belirli bir düzeye ulaşmaları sağlanmalıdır.

Kalkınma planlarında öngörülen %10'luk okullaşma hedefinin artırılması doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Toplumun özellikle de çocukların eğitiminde çok önemli etkisi olduğu bilinen televizyonun, uygun programlarla okulöncesi kurumlara gidemeyen çocukların eğitimine yardımcı olacak şekilde işlevsel hale getirilmesi sağlanmalıdır.

Kaynaklar

Aytaç, K., Avrupa Eğitim Tarihi, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1982

Oktay, A., Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem, Epsilon Yayınları , İstanbul, 2004

Bektaş, B., “Okulöncesi (3-6 Yaş Grubu) Çocuklarının Müzik Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözümleri Üzerine Bir Araştırma” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2001

Yavuzer, A., Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1999.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, IVX. Milli Eğitim Şurası Hazırlık Dokümanı, Yayınlar Dairesi Başkanlığı, 1993, Ankara

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı Sayısal Veriler 2001, Açem ve IV. Akşam Sanat Okulu Matbaası, 2001, Ankara

Tufan, S., “Müzikte Erken Eğitimin Önemi ve Koşulları”, Uluslararası “2000’e Doğru Müzik ve Sahne Sanatları Eğitiminde Yeni Düşünceler” Sempozyumu Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, İstanbul, 1992.

Tufan, S., “Kültürler Arası Etkileşimde Erken Müzik Eğitiminin Önemi”, Uluslararası “Avrupa’da ve Türk Cumhuriyetleri’nde Müzik Kültürü ve Eğitimi Kongresi” Gazi Üniversitesi, Ankara, 2002.